

ส่วนที่ 4

เปรียบเทียบสัญญาซื้อขายกับสัญญาอื่น ๆ

เปรียบเทียบสัญญาซื้อขายกับสัญญาแลกเปลี่ยน

สัญญาซื้อขายเป็นสัญญาซึ่งผู้ขายโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อ โดยผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ขาย (มาตรา 453) ส่วนสัญญาแลกเปลี่ยนคือ สัญญาซึ่งคู่กรณีต่างโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้กันและกัน (มาตรา 518)

ข้อแตกต่างระหว่างสัญญาซื้อขายกับสัญญาแลกเปลี่ยน คือ การตอบแทนการโอนกรรมสิทธิ์ สัญญาซื้อขายตอบแทนโดยใช้ราคาเป็นเงินตรา ส่วนสัญญาแลกเปลี่ยนเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเพื่อแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินไม่ใช่เงินตรา แต่มีปัญหาว่าถ้ามีการทำสัญญากันโดยทั้งตอบแทนด้วยการโอนกรรมสิทธิ์รวมทั้งชดใช้ราคาด้วย จะถือว่าเป็นสัญญาอะไร

สัญญาโอนกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ราคา 400,000 บาท โดยตกลงนำรถยนต์คันเก่าไปแลกเปลี่ยนพร้อมทั้งชำระเงินเพิ่มอีกส่วนหนึ่ง เช่น รถยนต์คันที่นำไปเปลี่ยนมีราคา 100,000 บาท ต้องเพิ่มเงินอีก 300,000 บาท ก็อาจเป็นสัญญาซื้อขาย แต่ถ้ารถยนต์คันที่นำไปเปลี่ยนมีราคาสูง เช่น มีราคา 350,000 บาท เพียงแต่เพิ่มเงินอีก 50,000 บาท เช่นนี้ก็อาจจะเป็นสัญญาแลกเปลี่ยน เช่น ในคดี Dawson v. Duffield (1936 K.B.) ซื้อขายรถบรรทุกราคา £475 โดยตกลงแลกกับรถบรรทุกราคา £250 โดยเพิ่มเงินอีก ศาลเห็นว่าเป็นสัญญาซื้อขาย หรือคดี ESSO v. Commissioners of Customs and Excise (1979. H.L.) แต่ถ้าเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพย์สินกับทรัพย์สินก็ไม่ใช่สัญญาซื้อขาย⁽¹⁾ ต้องดูเจตนาของคู่กรณีเป็นสำคัญ ซึ่งแล้วแต่ข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป ถ้าจำนวนเงินที่บวกเพิ่มขึ้นไปมากก็เป็นสัญญาซื้อขาย ถ้าจำนวนเงินที่บวกเพิ่มนั้นน้อยก็เป็นสัญญาแลกเปลี่ยน ปัจจุบันศาลไทยไม่ได้พิจารณาแต่เฉพาะจำนวนเงินที่บวกเพิ่มเข้าไปมากหรือน้อยเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาถึงเจตนาของคู่สัญญาประกอบกันไปด้วย

สาระสำคัญของสัญญาแลกเปลี่ยน คือ การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตอบแทนซึ่งกันและกัน สัญญาแลกเปลี่ยนจึงต่างกับสัญญาซื้อขายที่ “ราคา” ตอบแทนนั่นเอง แต่ทั้งสัญญาซื้อขายและสัญญาแลกเปลี่ยนก็เป็นสัญญาต่างตอบแทนกัน และเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเช่นเดียวกัน เพียงแต่ในสัญญาซื้อขายผู้ขายเป็นฝ่ายโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อ แต่ในสัญญาแลกเปลี่ยนต่างฝ่ายต่างโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแลกเปลี่ยนกัน

(1) A.P. Dabson, Sale of Goods and Consumer Credit, 2 Ed. 1979., p. 5.

(1) A.P. Dabson, Sale of Goods and Consumer Credit, 2 Ed. 1979., p. 5.

เปรียบเทียบสัญญาซื้อขายกับสัญญาเช่าซื้อ

สัญญาซื้อขายเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อ (มาตรา 453) ส่วนสัญญาเช่าซื้อคือ สัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่าและให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้น หรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว (มาตรา 572) ถ้าในระหว่างที่ยังชำระค่าเช่าซื้อยังไม่ครบ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อยังไม่เป็นของผู้เช่าซื้อ ยังคงอยู่กับผู้ให้เช่า ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิที่จะโอนทรัพย์สินไปให้บุคคลอื่น แต่ในสัญญาซื้อขายนั้นสิทธิยอมโอนไปทันทีเมื่อทำสัญญาซื้อขายกันซึ่งถือเป็นหลักทั่วไป แต่ก็มีข้อยกเว้นในบางกรณีเมื่อสัญญาซื้อขายนั้นกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาไว้ในสัญญา

มีปัญหว่าถ้าสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาในการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขาย จะทำให้สัญญานั้นกลายเป็นสัญญาเช่าซื้อหรือจะทำให้ยากที่จะพิจารณาว่าสัญญานั้นเป็นสัญญาเช่าซื้อหรือไม่ สัญญาซื้อขายที่กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาไว้ กรรมสิทธิ์จะโอนไปยังผู้ซื้อต่อเมื่อการได้เป็นไปตามเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลานั้น แม้สัญญาซื้อขายจะมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขกำหนดไว้ก็ตาม แต่ก็ถือเป็นที่แน่นอนว่ากรรมสิทธิ์จะต้องโอนไปยังผู้ซื้อ เช่น กรณีซื้อขายผ่อนส่ง สัญญาระบุว่าขายรถยนต์ผ่อนชำระราคาก่อนงวดแรกเป็นเงิน 20,000 บาท ที่ค้างอีก 10,000 บาท ชำระงวดละ 1,000 บาท ในวันที่ 10 ทุกเดือน ถ้าค้างชำระ 3 งวด ผู้ขายจะยึดรถคืน ดังนี้ เป็นการซื้อขายผ่อนส่งไม่ใช่เช่าซื้อ กรรมสิทธิ์เป็นของผู้ซื้อ ผู้ขายร้องขอรถยนต์ที่ศาลริบคืนไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 941/2522)

สัญญาซื้อขาย กรรมสิทธิ์ยอมโอนไปยังผู้ซื้ออย่างแน่นอนตามสัญญา แต่ถ้าเป็นสัญญาเช่าซื้อกรรมสิทธิ์จะโอนหรือไม่ไม่แน่นอน เป็นเพียงแต่เจ้าของให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สิน หรือให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิให้แก่ผู้เช่าซื้อ โดยไม่ได้ผูกมัดผู้เช่าซื้อว่าจะต้องซื้อทรัพย์สินนั้น และผู้เช่าซื้ออาจจะบอกเลิกสัญญาในเวลาหนึ่งเวลาใดก็ได้โดยการส่งมอบทรัพย์สินคืนให้แก่เจ้าของ (มาตรา 573) ส่วนสัญญาซื้อขายเมื่อเกิดสัญญาแล้วคู่สัญญาจะบอกเลิกสัญญาไม่ได้ถ้าไม่มีเหตุใด ๆ ตามกฎหมายให้สิทธิบอกเลิก หรือไม่มีข้อสัญญาใด ๆ กล่าวอ้างสิทธิที่จะให้บอกเลิกได้

สัญญาซื้อขายนั้น โดยหลักแล้วเป็นสัญญาไม่มีแบบแต่อย่างใด เว้นแต่การซื้อขายทรัพย์สินบางประเภท (มาตรา 456) แต่ในสัญญาเช่าซื้อนั้นกฎหมายให้ทำตามแบบ โดยมาตรา 572 วรรคสอง บัญญัติว่า "สัญญาเช่าซื้อนั้นถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าเป็นโมฆะ" โดยไม่ได้จำกัดว่าทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นจะเป็นทรัพย์สินประเภทใด ดังนั้น ทรัพย์สินทุกประเภทที่นำมาทำสัญญาเช่าซื้อจะต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นสัญญาเช่าซื้อนั้นตกเป็นโมฆะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4006/2534 หนังสือสัญญาระบุว่า จำเลยทั้งสองตกลงจะขายอาคารพาณิชย์พร้อมที่ดินให้โจทก์ในราคาเงินสดาวน 268,480 บาท โดยให้โจทก์ผ่อนชำระเงินสดาวน

รวม 5 งวด ชำระเงินดาวน์ครบถ้วนแล้วจึงจะไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ ไม่มีข้อความตอนใดระบุไว้เลยว่าเป็นเรื่องเจ้าของทรัพย์สินเอาทรัพย์สินออกให้เช่าและมีค้ำมัดว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว จึงมีใช้เรื่องการเช่าซื้อตั้งแต่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 572 หนังสือสัญญาดังกล่าวจึงเป็นสัญญาจะซื้อจะขาย

เปรียบเทียบสัญญาซื้อขายกับสัญญาจ้างทำของ

สัญญาจ้างทำของนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจ้างตกลงรับจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ทำนั้น (มาตรา 587) จะเห็นว่าสัญญาจ้างทำของมีส่วนที่จะทำให้พิจารณาไขว้เขวเป็นสัญญาซื้อขายได้ จึงเป็นเหตุที่จะนำมาเปรียบเทียบกับสัญญาจ้างทำของ

สัญญาซื้อขายนั้นเป็นสัญญาที่โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายโดยตอบแทนกับราคา (มาตรา 453) ส่วนสัญญาจ้างทำของเป็นสัญญาเพื่อผลสำเร็จของงาน ส่วนสินจ้างที่ให้เป็นการตอบแทนแรงงานที่ผู้รับจ้างได้ลงแรงไปเพื่อผลนั้นเอง ต่างกับสัญญาซื้อขายซึ่งราคาที่ตอบแทนเป็นการตอบแทนการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขาย แต่มีบางกรณีที่ผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระมาพร้อมเสร็จ เพียงแต่ผู้ว่าจ้างจ่ายสินจ้างตามที่ตกลงเท่านั้น ทำให้ยากแก่การพิจารณาว่าเป็นสัญญาจ้างทำของหรือสัญญาซื้อขาย มีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งกล่าวว่าถ้าจะพิจารณาดูว่าสิ่งที่ผู้รับจ้างจัดทำมานั้นเป็นอุปกรณ์เป็นสิ่งสาระสำคัญของทรัพย์สินที่รับจ้างทำหรือไม่ ถ้าสำคัญก็เป็นจ้างทำของ หรืออาจพิจารณาจากการทำของนั้นต้องใช้ฝีมือประณีต ความชำนาญงานทำให้ค่าแรงสูงเกินกว่าค่าของเป็นจ้างทำของ แต่ถ้าค่าของเกินกว่าค่าแรงมากไซ้รัก็เห็นจะเป็นซื้อขาย ถ้าหากเป็นสัญญามีกำหนดให้ใช้ฝีมือหรือความชำนาญ (skill) แล้วก็เป็นสัญญาจ้างทำของ(1)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2169-2170/2434 โจทก์ที่ 1 ประกอบธุรกิจจำหน่ายคอนกรีตผสมเสร็จ (Ready Mixed Concrete) เมื่อมีลูกค้าสั่งซื้อ โจทก์ที่ 1 จะแจ้งให้โจทก์ที่ 2 ส่งคอนกรีตผสมเสร็จให้แก่ลูกค้า โดยใช้รถยนต์บรรทุกที่มีเครื่องผสมคอนกรีตในตัวทำการผสมคอนกรีตตามอัตราส่วนหรือสูตรที่ลูกค้ากำหนด แล้วนำไปเทียงหน่วยงานที่ลูกค้ากำหนด ความสัมพันธ์ระหว่างโจทก์ที่ 1 กับลูกค้า ต่างมีเจตนาให้มีการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือคอนกรีตผสมเสร็จ เพื่อตอบแทนการใช้ราคา อันเข้าลักษณะของสัญญาซื้อขาย คู่สัญญามีได้หวังผลสำเร็จในการงานเป็นสาระสำคัญอันจะทำให้เป็นสัญญาจ้างทำของ โจทก์ทั้งสองจึงมิใช่ผู้ประกอบการค้าที่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีการค้าประเภทรับจ้างทำของตามบัญชีอัตราภาษีการค้าท้ายหมวด 4 ลักษณะ 2 แห่งป. รัชฎาการ

(1) ศ.ประพนธ์ ศาตะมาน และนายไพจิตร บุญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขาย, พิมพ์ครั้งที่ 7, 2515, หน้า 15.